

## РЕЦЕНЗИЯ

от

**Валентина Ангелова Драмалиева, доктор по философия, професор**

в секция „Философия и етика“, катедра „Политическа икономика“, УНСС, София,  
член на научно жури с Решение на ФС на ФФ на СУ, протокол № 12/04.07.2023  
и Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ РД-38-414/14.07.2023

относно

дисертация за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ в  
професионално направление 2.3. Философия (Философия с преподаване на английски)

на тема:

**Философия чрез дистанционно обучение: теории и образователни стратегии  
(*Philosophy via Distance Learning: Theories and Educational Strategies*)**

автор: **Винченцо Филети** - редовен докторант по Философия с преподаване на  
английски език, Философски факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“

Бях определена за рецензент на настоящата дисертация за „доктор“ на първото заседание на научното жури. Получих на електронната си поща следните материали на английски език, свързани със защитата: дисертация, автореферат, автобиография, списък на публикации, свързани с дисертацията, копия на три публикации, както и автореферат на български език. Посочените документи са отразени в рецензията, която изготвих, като се съобразих с обичайните критерии за оценка на докторска дисертация. Научен ръководител на докторанта Винченцо Филети е проф. д-р Даниела Сотирова.

### **1. Кратки данни за автора**

Винченцо Филети е от Италия, където е завършил образованието си по педагогика и започнал работа като учител по философия (1992). Получил е магистърска степен по международен бизнес в Университет на щата Кънектикът, САЩ, а после е работил в страната (1999-2003), като се е занимавал с подбор на персонал и мултикултурно обучение, а същевременно е правил изследвания и анализи, свързани с различни финансови, психологически и мениджърски проблеми. Работил е също в сферата на международните финанси в мултиетническа професионална среда и в Ирландия (2005-07). След завръщането си в Италия е работил като бизнес специалист и консултант на свободна практика и същевременно е преподавал философия, история и психология в средни училища и е участвал в различни творчески курсове, културни събития и прояви. Установил се в Сицилия (2016) като сертифициран учител по философия и история в Сиракуза, а заедно с това организиран конференции и представяния, свързани с историята на философията и с литературата, в различни институции - книжарници, културни асоциации и др.

В. Филети е подчертал специалния си интерес към темата за историческото наследство и влиянието на Втората световна война върху местната общност - особено като търсене на психологически и педагогически възможности за прилагането ѝ в училище като механизъм за създаване на емоционална интелигентност. Информацията изглежда излишна, но вероятно е твърде важна, щом е решил да я представи подробно в автобиографията си, която иначе е кратка, в нетрадиционна (за днес) форма и оскъдна откъм някои основни данни.

## ***2. Обща представа и формални критерии за дисертацията***

Дисертацията е на английски език и съдържа 212 електронни страници, които имат следната структура: въведение (7с.), четири глави (общо 172с.), заключение (7с.), допълнение (9с.), библиография (14с.). Цитираната литература съдържа 296 (по мое броене) заглавия на английски, италиански и френски езици. Бележките под линия са 357. Посоченият обем, структура и брой реферирани източници удовлетворяват формалните минимални критерии за докторска дисертация. Следенето на текста обаче се затруднява заради несъвпадение и объркване на реалните електронни страници (212) и номерираните страници на дисертацията, които са 169. Има значително разминаването също и при изписването на страниците в таблицата на съдържанието, която е в началото на дисертацията. Проявена е небрежност и при унифицирането на стила на източниците в библиографията; допуснати са грешки също и при изписване имената на някои автори, което пък обърква азбучния ред на списъка.

Авторефератът на английски език е с обем от 57с., а на български език – 63с., като там се коментират някои важни теми и проблеми от научния труд, но съдържанието на дисертацията не е представено симетрично, което обърква читателя. Включени са и основните приноси на дисертацията, а също - заключение и библиография (13с.). Смятам, че тук дублирането на библиографията от дисертацията е излишно и утежнява допълнително автореферата.

Публикациите по темата на дисертацията са формален критерий за цялостната оценка, който авторът е изпълнил - изпратил е списък и копия. Посочил е една публикация в *Sofia Philosophical Review* (2021) – “The Man Threw on the Net: a Multidimensional Individual”, както и една, която предстои да излезе там – “Co-participation of students in knowledge building”, а за третата публикация все още няма яснота.

### ***3. Тема на дисертацията***

Темата е важна, актуална и подходяща за докторска дисертация. Тя поставя наболели въпроси за преподаването на философия в днешната радикално променена и непрестанно променяща се с бързи темпове среда на дигиталното пространство и общуване, като заедно с това взема предвид ограниченията, идващи от връхлетялата ни covid пандемия. В този контекст се търсят решения на проблеми, свързани с преподаването не само на философия, но и на други дисциплини, както и с преподаването въобще.

Темата се дискутира в много посоки, което дава възможност да се проучват мненията на голям брой изследователи и практикуващи преподаватели. Такава задача си поставя и В. Филети – да представи и систематизира мненията на различни автори по темата. Тези усилия са от полза за цялата преподавателска общност, а същевременно дават възможност докторантът да разкрие своя потенциал - интелектуален, изследователски и философски.

### ***4. Методология на дисертацията***

Авторът разбираемо отделя специално място на методите и методиките, свързани с преподаването на философия, като представя различни модели на философстване. Това действително е основен и типичен философски въпрос. От друга страна, проблемът за метода е важен за всеки научен труд и особено – за философска дисертация. Затова моите очаквания са авторът да намери специално място на този проблем в изследването си, като представи и обоснове методите, които ползва.

### ***5. Съдържание и структура на дисертацията***

Съдържанието съответства на заглавието. То е структурирано традиционно за дисертация, а именно: въведение, четири глави, изводи. Структурата е логически обоснована и представя адекватно очакваното съдържание за разясняване на темата.

**Въведението** представя промените в съвременната глобална и радикално променена информационна среда, представена с термина „инфосфера“, където се включва както киберпространството, така и класическите средства за масова информация. Смесът на електронното обучение се търси именно в този контекст, защото всички институции вече въвеждат онлайн форми на работа, образование, обучение. От друга страна, според автора „сблъсъкът на технологичната сила и педагогическата немощ“ поражда множество проблеми, които предстои да бъдат решавани. Същите проблеми се отнасят и за философията. Пред нея, като пред всяка

философия, стои предизвикателството да осмисля новите реалности, а в същото време - да се справя с куп проблеми, свързани с преподаването на тази дисциплина в драстично променената среда, където всичко е опосредено от медии, служещи като „протези“ за преодоляване на физическото разстояние.

**Първата глава** е озаглавена „Преподаването на философия: философски и педагогически аспекти“ и въвежда в основни исторически и понятийни определения по темата. Анализира се „познавателната дихотомия между педагогика и дидактика“, както и особеностите ѝ в цифровата среда. Тук се обсъждат и някои интересни модели за преподаване на философия в различни културни среди, а именно: италиански, англо-американски, френски, испански.

**Втората глава** - „Преподаване на философия в мрежата“ - обсъжда някои теоретично-епистемологични въпроси. Авторът използва аналогията с *превода*, за да определи комуникацията в дигиталния урок и дистанционното обучение, както и това, че „срещата на живо“ вече не се приема като нещо естествено, а дори нещо повече - предполага непрекъснато „преоткриване на връзката“. В тази ситуация изпъква дигиталната философия, характеризираща се със собствена оригиналност - както на идеите, така и на развитието си. Конструирането на новата реалност тук се осъществява от компютъра, който се превръща в истинска „философска машина“.

**Третата глава** - „Нова образователна парадигма“ - разширява аспектите на херменевтиката, като се позовава на Ханс Гадамер, Умберто Еко, Пол Вацлавик, както и други автори, които опитват да преосмислят човешката идентичност във виртуалния свят, който е все повече динамичен и променлив. А всички дигитални инструменти се визират като „протези“, които са „разширения на човешките умения“.

**Четвъртата глава** - „Дигитално образование: ролята на учителите и учениците“ - анализира именно дигиталните инструменти. Предлагат се концепции, които са важни за съвременната модерност и преосмислят разбирането за *техниката*. Същевременно всичко посочено носи огромен риск за банализиране на технологиите в дистанционното обучение. В тази връзка се представя и Теорията на конективизма, според която днес знанията не могат да се разпространяват без съвместното използване на цифрови инструменти, които са, от една страна, „среда“, а от друга – „усъвършенстване на човешките способности“. Акцентира се също и на представата за мрежата като „нова и разширена потенциално безкрайна релационна динамика“, както и на специалните технологии за взаимоотношенията между хората и света; на превръщането на текста в „хипертекст“, който подлежи на „навигиране – многолинейно и много последователно

движение, интерактивно и полифонично“; на цифровата учебна среда; на комуникационната среда, която създава „нова другост“.

**Заклучението** логично завършва дисертацията и прави някои обобщения.

#### **6. Приноси на дисертацията**

В Автореферата (с.44) авторът е посочил самооценка за приносите, като е систематизирал *пет приносни момента*, които се свеждат до посочването на понятия, на които е обърнал специално внимание или е интерпретирал по свой начин. Той е разяснил тези понятия, а не ги е посочил като оригинални свои идеи. Съгласна съм с открояването на понятията като възлови и много важни, но смятам, че приносният характер на дисертацията все пак не е добре обоснован и защитен.

Освен позитивната самооценка, ще посоча и други позитиви на научния труд:

- 1) Изключително актуална и предизвикателна тема;
- 2) Подчертана ориентация към практиката;
- 3) Представява интерес за философи, преподаватели и широк кръг хора;
- 4) Не само формулира проблемите по темата, но търси и решения;
- 5) Опит за осъвременяване, адаптиране и преформулиране на философски понятия;
- 6) Умело боравене и анализ както на теоретични концепции, така и на собствен опит.

Постиженията показват възможностите на автора като философски анализатор.

#### **7. Слаби страни и препоръки**

Може би поради важноста на темата, забелязвам известно разпиляване на изследователския интерес на автора в прекалено много посоки, което създава усещане за известна хаотичност на места. Няма да посочвам отново направените до тук критични бележки и слабости. Те са лесно отстраними и авторът ще ги поправи лесно при добро желание. Не забелязвам сериозни слабости на дисертацията, които да попречат тя да бъде защитена. Препоръчвам:

- 1) Да се отстранят техническите несъвпадения в страниците на текста на дисертацията и в таблицата на съдържанието;
- 2) Да се уеднакви стила на описване на библиографията, да се спазват изискванията;
- 3) Да се отдели повече място на собствено методологическите въпроси в анализа.

### **8. Въпроси към кандидата за докторска степен**

Дисертацията поражда размишления и въпроси, които са важни не само за преподаването на философия, но и за преподаването изобщо. Ще задам три от тях, за да дам възможност на автора да обоснове по-ясно позицията си.

- 1) *Дали действително философията не успява да се адаптира към темповете на бързо променящата се виртуална реалност или това е само една привидност?*
- 2) *Кои от съвременните „дигитални инструменти“ авторът намира за най-добре работещи като „философски инструменти“?*
- 3) *Дали промененото днес общуване променя и същностните характеристики на човека?*

### **9. Заключение**

Оценката ми за дисертацията като цяло е положителна. Авторът е навлязъл дълбоко в проблемите на темата и се е запознал с голяма част от литература по нея, като същевременно е показал стремеж за собствена интерпретация и решения. Неговият интерес към темата се разгръща и в научни публикации, които е подготвил.

*Гласувам да се присъди образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 2.3. Философия (Философия с преподаване на английски език) на Винченцо Филети.*

28. 09. 2023

София

Подпис:.....

(проф. д-р В. Драмалиева)